

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет адвокатури та антикорупційної діяльності
Кафедра організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури

АДВОКАТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ ТА МАЙБУТНЄ

**МАТЕРІАЛИ
XV Міжнародної
науково-практичної конференції**

*14 листопада 2025 року,
м. Одеса*

Одеса
«Юридична література»
2025

УДК 347.965(477)(063)
A288

Редакційна колегія:

Н. М. Бакаянова (голова), завідувачка кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури;
С. К. Костенко, професор;
І. О. Кісліцина, доцент;
М. О. Кравченко, доцент;
О. Г. Свида, доцент;
П. М. Синицин, доцент;
О. О. Храпенко, доцент;
Л. П. Нестерчук, старший викладач;
Р. Р. Щербатий, асистент

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 3 від 15 жовтня 2025 р.)

Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 14 листопада 2025 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), І. О. Кісліцина, М. О. Кравченко [та ін.]. — Одеса : Юридична література, 2025. — 664 с.

ISBN 978—966—419—456—0

У збірнику містяться матеріали доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє», яка відбулася 14 листопада 2025 р. у Національному університеті «Одеська юридична академія». Доповіді учасників присвячені актуальним питанням адвокатури і здійснення адвокатської діяльності в Україні, історії адвокатури, діяльності Національної асоціації адвокатів України, проблемам і перспективам розвитку адвокатського самоврядування, правилам адвокатської етики та юридичній відповідальності адвокатів, зарубіжному і міжнародному досвіду організації та діяльності адвокатури.

УДК 347.965(477)(063)

Відповідальність за зміст та достовірність поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники та рецензенти, які рекомендували ці матеріали до друку.

ISBN 978—966—419—456—0

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2025

Список використаної літератури

1. Про медіацію: Закон України № 1875-IX від 16.11.2021. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2022. № 7. Ст. 51. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20/conv#n64>
2. Правила адвокатської етики: затверджені рішенням Звітно-виборного з'їзду адвокатів України від 09.06.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17#Text>
3. Адвокат та медіація. Г. Гаро, А. Зернова, Г. Єременко, Р. Коваль, С. Погоріла, В. Поліщук, О. Помазановська, Л. Романадзе, М. Сасенко, В. Ситюк. Х: ФАКТОР-МЕДІА, 2022. 112 с.
4. Бондаренко К. С. Досвід медіації зарубіжних країн та вдосконалення системи позасудового вирішення спорів в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 2. С. 86–88. URL: http://lsei.org.ua/2_2025/21.pdf

Науковий керівник: доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук, доцент *Свида Олексій Георгійович*

Опаленик Л. І.

студентка 4-го курсу факультету
адвокатури та антикорупційної діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»

ВЗАЄМОДІЯ АДВОКАТА ТА СБУ ПРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ПРАВОВІ ТА ЕТИЧНІ АСПЕКТИ

В умовах воєнного стану в Україні питання національної безпеки набуває особливого значення, оскільки СБУ відіграє ключову роль у запобіганні загрозам державі. Сучасні адвокати стикаються з необхідністю забезпечення прав підозрюваних у справах військового характеру, одночасно дотримуючись адвокатської таємниці та балансує між законністю та етичними стандартами професії. Актуальність теми обумовлена, зокрема, зростанням кількості справ, де дотримання прав адвоката прямо впливає на ефективність правового захисту та функціонування системи національної безпеки.

Діяльність адвоката у справах, які розслідує СБУ, регулюється положеннями КПК України щодо участі захисника у досудовому розслідуванні, доступу до матеріалів та участі у процесуальних діях[1]. Водночас норми Закону України «Про правовий режим воєнного стану»[2] та положення інших спеціальних законів можуть обмежувати доступ адвоката до певних матеріалів, що, власне, створює необхід-

ність балансування між правами клієнта та державними інтересами. Однією з ключових проблем залишається збереження адвокатської таємниці при роботі з матеріалами СБУ, особливо у справах про державну зраду (ст.111 КК України), диверсії (ст.113 КК України) чи тероризм (ст.258 КК України)[3]. Адвокат опиняється у ситуації потенційного конфлікту між етичними нормами професії та вимогами органів національної безпеки, що, власне, потребує чіткого розмежування меж допустимої взаємодії.

Водночас слід зазначити, що адвокати у справах військового характеру часто стикаються з проблемами обмеженого доступу до матеріалів слідства, що істотно ускладнює ефективний захист прав клієнта. Зокрема, на практиці спостерігаються випадки, коли взаємодія з СБУ супроводжується формальними або неформальними перешкодами, зокрема затримкою надання документів чи обмеженням контактів із підозрюваним. Разом із тим такі ситуації породжують етичні дилеми для адвоката, особливо щодо дотримання адвокатської таємниці, що закріплена у Правилах адвокатської етики[4]. Водночас аналіз практичних кейсів свідчить, що відсутність чітких процедур ускладнює баланс між забезпеченням національної безпеки та правами особи.

Слід зауважити, що системний аналіз судової практики засвідчує численні випадки, коли адвокати у подібних справах стикалися з обмеженим доступом до матеріалів досудового слідства, що істотно ускладнює реалізацію права на ефективний захист. Зокрема, у ряді проваджень СБУ суди, водночас визнаючи законність певних обмежень, підкреслювали необхідність забезпечення балансу між правами підозрюваного та інтересами держави. Разом із тим, неоднозначність судових рішень створює певну правову невизначеність для адвокатів, яка, власне, потребує ретельного аналізу та систематизації. Водночас подібна систематизація кейсів дозволяє ідентифікувати типові проблеми та визначити ключові аспекти правозастосування, що мають значення для подальшого вдосконалення практики. Прикладами такої неоднозначної судової практики щодо цього питання слугують наступні кейси.

У постанові Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 10.10.2023 визначено, що однією з умов допустимості результатів слідчої дії є забезпечення підозрюваної особи правовою допомогою адвоката. Суд наголосив на необхідності ефективного захисту прав підозрюваного, навіть у випадках, коли доступ до матеріалів справи обмежений з міркувань національної безпеки (справа № 754/2553/18).

На противагу цьому, ухвала Херсонського міського суду Херсонської області від 23.10.2023 у справі № 766/4181/23 стосувалася обмеження доступу адвоката до матеріалів досудового розслідування з

міркувань національної безпеки. Суд визнав такі обмеження законними, водночас підкреслюючи необхідність забезпечення прав підозрюваного на ефективний захист.

Однак все ж таки у документі «Огляд судової практики Верховного Суду про відкриття матеріалів іншій стороні» зазначено, що суди повинні збалансувати інтерес у забезпеченні справедливого судочинства з інтересом держави приховати дані незавершеного розслідування. Суд підкреслює необхідність забезпечення прав підозрюваного на ефективний захист навіть у випадках обмеження доступу до матеріалів справи[5]. Ці приклади свідчать про те, що суди враховують як інтереси національної безпеки, так і права підозрюваних, забезпечуючи баланс між ними.

Необхідно також підкреслити, що адвокати, які здійснюють захист у справах, що розслідує СБУ, перебувають у зоні підвищеного ризику, зокрема дисциплінарної та потенційної кримінальної відповідальності, що обумовлено специфікою роботи з обмеженою інформацією. Зокрема, можливість порушення адвокатської таємниці у разі непрозорого доступу до доказів створює етичні дилеми, що потребують уважного зважування кожного кроку захисника. Водночас практика свідчить, що адвокат вимушений постійно балансувати між законними інтересами клієнта та потребами держави, що потребує високого рівня професійної компетентності та правової обережності. Разом із тим усвідомлення цих ризиків дозволяє розробляти превентивні механізми та методичні рекомендації для зменшення ймовірності порушень прав і етичних норм.

Таким чином, аналіз судової практики та оцінка ризиків відповідальності адвоката свідчать про нагальну потребу у чітких процедурах та стандартах взаємодії адвокатів із СБУ. Зокрема, розроблення внутрішніх методичних положень адвокатських об'єднань може істотно мінімізувати порушення прав клієнтів та етичних норм професії. Водночас законодавче удосконалення та впровадження практичних механізмів взаємодії забезпечує більш ефективний баланс між забезпеченням національної безпеки та правами підозрюваних. Отже, комплексний підхід сприятиме не лише захисту прав адвоката, але й підвищенню рівня правової безпеки держави загалом.

Список використаної літератури

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI : станом на 26 груд. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII : станом на 14 трав. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

3. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III : станом на 17 лип. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
4. Правила адвокатської етики : від 09.06.2017 : станом на 15 лют. 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17#Text>
5. Огляд судової практики Верховного Суду про відкриття матеріалів іншій стороні (актуальна практика) / Упоряд.: управління аналітичної та правової роботи Касаційного кримінального суду департаменту аналітичної та правової роботи; заст. голови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду д. ю. н. Н. О. Антонюк. Київ, 2025. 38 с.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент *Храпенко Олена Олегівна*

Пазушкіна А. О.

студентка 1-го курсу факультету судового та міжнародного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

УЧАСТЬ АДВОКАТА В КОНСТИТУЦІЙНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Відповідно до статті 59 Конституції України, кожному гарантується право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Крім того, кожен є вільним у виборі захисника своїх прав [1]. Діяльність адвокатів регулюється Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [2], який визначає правовий статус адвокатури, правовий статус адвоката, принципи адвокатської діяльності, її види тощо. Ці та інші правові документи створюють правовий базис для здійснення адвокатом представництва у судах, у тому числі, у Конституційному Суді України.

У конституційному судочинстві адвокат може звертатися від імені осіб, що мають право подати конституційне звернення або скаргу. На етапі підготовки адвокат аналізує правові підстави для звернення, формує аргументацію, враховуючи положення Конституції України, рішення Конституційного Суду України та практику Європейського суду з прав людини. Його метою є не тільки виявлення порушення конституційного права, а й доведення невідповідності закону чи іншого нормативного акта до Основного Закону.

У процесі розгляду справи в Конституційному Суді адвокат відіграє ключову роль як представник сторони. Його повноваження охоплюють участь у слуханнях, зокрема усних і писемних, надання